

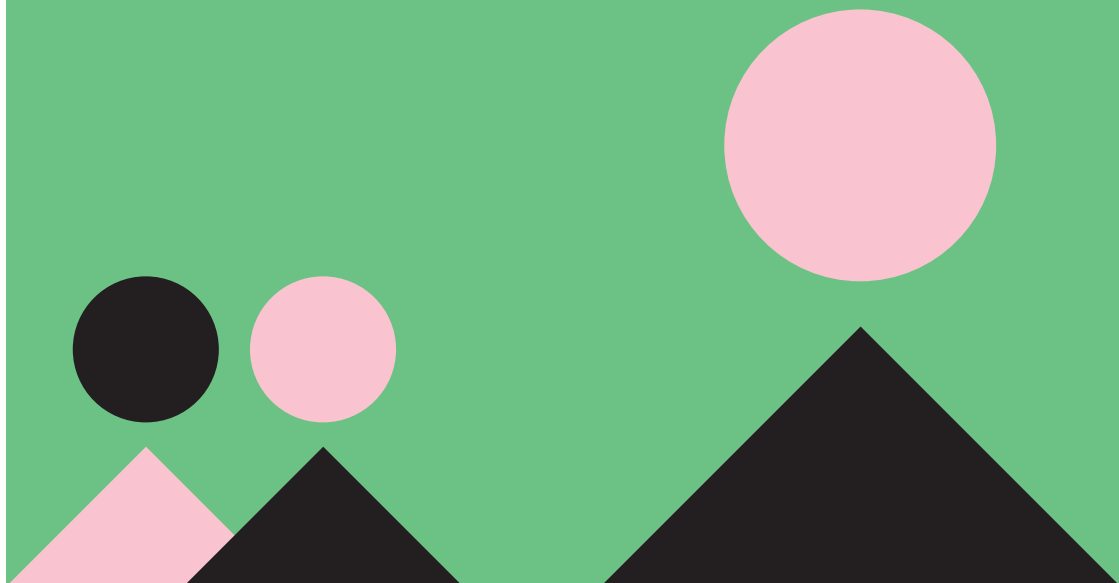

EducationLab
What works in education

Praktijkaart

Intensieve extra lessen

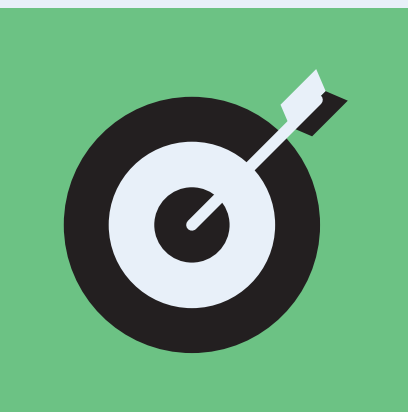
*Tutoring. Intensieve
extra lessen onder
schooltijd*

Alexander Savi / Tom Stolp / Sanne van Wetten / Tijana Breuer
Universiteit Maastricht

Eva Naaijens / Martin Bootsma
Enigma onderwijs

Tutoring. Intensieve extra lessen onder schooltijd

Wat is het doel van de interventie?

Deze interventie heeft als doel om reken- of taalvaardigheden van leerlingen met een achterstand te verbeteren door het aanbieden van intensieve tutoring.

Intensieve tutoring betekent dat één tutor lesgeeft aan één of twee leerlingen, of aan een klein groepje tot maximaal 6 leerlingen. Intensieve tutoring kan op verschillende manieren worden uitgevoerd en wordt vaak uitgevoerd in samenwerking met partijen buiten de school. Deze verzorgen dan bijvoorbeeld een tutortraining of voeren de gehele interventie zelf uit.

Deze praktijkkaart beschrijft **twee kansrijke interventies** waarbij één of twee leerlingen intensief les krijgen van een tutor gedurende schooltijd, van ofwel een ingehuurde externe partij, of door het inzetten van interne onderwijsassistenten.

Voor welke groep kinderen?

Leerlingen in het po en het vo; vooral bij leerlingen met een rekenen/wiskunde- of taalachterstand.

Kijk voor meer informatie op onze website:

www.education-lab.nl

Wat moet er gedaan worden?

- Bepaal **welke leerlingen** baat zouden hebben bij intensieve tutoring. Dit kunnen leerlingen zijn die bijvoorbeeld laag scoren op de LVS-toetsen. Zie hiervoor ook [de praktijkkaart “In kaart brengen van het probleem”](#). Dit helpt ook om te bepalen welke leerlingen wel of niet tutoring zouden moeten ontvangen.
- **Groepsgrootte:** Bepaal hoeveel leerlingen tegelijkertijd extra les krijgen van 1 tutor. Over het algemeen geldt: hoe kleiner de groepjes, hoe beter. Bij de meest intensieve programma's geeft 1 tutor les aan één of twee leerlingen. Groepjes tot ongeveer 6 kinderen kunnen ook nog les krijgen van 1 tutor, maar dit vergt wel meer didactische en groepsmanagement vaardigheden van de tutor.
- **Groepssamenstelling:** Bepaal welke kinderen je aan een groepje laat deelnemen. Let bij het samenstellen van de groepjes op:
 - » Wat is de leeftijd van de kinderen?
 - » Sluiten de leeftijden een beetje op elkaar aan en is dat nodig?
 - » Wat is het begrips- en interesseniveau van de kinderen?
 - » Hebben ze allemaal ongeveer dezelfde ondersteuning nodig?
 - » Kunnen de kinderen goed met elkaar werken?
- Bepaal de **inhoud van het tutoringsprogramma**. Gaat het bijvoorbeeld specifiek om begrijpend lezen of rekenvaardigheid? Of zou je aandacht willen besteden aan de sociaal emotionele ontwikkeling en/of het gedrag van de leerling? Sommige tutoringsprogramma's richten zich enkel op rekenen of taal. Andere tutorprogramma's bevatten een zogenoemde sociaal-cognitieve component, zoals gedragsvaardigheden of doorzettingsvermogen. De verschillende vaardigheden kunnen in een tutorprogramma ook gecombineerd worden.
- Bedenk of het tutoringsprogramma uitgevoerd wordt door **intern** onderwijspersoneel of door **externen**.
- Zorg ervoor dat **tutores getraind worden**. Bij succesvolle intensieve tutorprogramma's is het cruciaal dat tutores vooraf training krijgen zodat zij zowel didactisch als vakinhoudelijk goed les kunnen geven. Het is dus zaak om goed op te letten óf er een training plaatsvindt en of deze training een beproefd recept volgt.
- Maak ruimte in het **rooster** om leerlingen te kunnen voorzien van tutoring tijdens de reguliere schooldag. Bepaal tijdens welke reguliere lessen de interventie plaatsvindt en op welke wijze dit gebeurt. Het is daarbij belangrijk dat het programma meerdere malen per week en gedurende tenminste een half jaar plaatsvindt.

- » Tutoring kan ook ingezet worden als extra lessen programma **na schooltijd**, maar de effecten zijn het grootst wanneer tutoring wordt ingezet tijdens de reguliere schooldag.
- Richt ook een **plek binnen school** in waar de tutoring plaatsvindt. Leerlingen moeten tijdens de tutorlessen door geconcentreerd kunnen werken met hun tutor.
- Communiceer met **ouders** dat hun kind gaat deelnemen aan een intensief tutoringsprogramma en houd hen op de hoogte van de voortgang. Probeer ouders ook actief te betrekken bij het programma. Je kunt ze bijvoorbeeld vragen hoe zij tegen de leerontwikkeling van hun kind aankijken en of zij thuis iets merken van school gerelateerde problemen. Vraag om **toestemming** voor deelname van de leerling.
- Zorg voor **overlegmomenten tussen tutores, leerkrachten en interne begeleiders**. Het is belangrijk dat tutores goed contact hebben met het andere onderwijspersoneel binnen de school. Enerzijds om leerontwikkeling te bespreken en anderzijds om ervoor te zorgen dat de leerlingen makkelijk en zonder hinder tussen reguliere lessen en tutorlessen wisselen.
- **Monitoring**: Houd bij of de leerlingen baat hebben bij de tutoring en of zij **voortgaan** in hun kennis en vaardigheden.

Wat zijn de elementen van effectieve tutoringsprogramma's?

Succesvolle tutoringsprogramma's bevatten de volgende elementen:

- Tutoren worden getraind om een tutoringsprogramma uit te voeren
- Tutoring zet in op waar de leerling moeite mee heeft
- Tutoring vindt op regelmatige basis plaats gedurende een langere periode
- Ouders worden bij het tutorprogramma betrokken en er wordt informatie over de ontwikkeling van het kind uitgewisseld
- Tutoren, leerkrachten en de intern begeleider werken nauw samen om kennis te delen en de tutorprogramma's te organiseren
- Leerlingen kunnen makkelijk wisselen tussen tutoring en reguliere lessen zonder cruciale reguliere lessen te missen

Hieronder beschrijven we twee voorbeelden van kansrijke tutoringsprogramma's waarbij maximaal twee leerlingen tegelijkertijd les krijgen.

1. HDT: 1-op-2 begeleiding onder lestijd met externe tutoeren (voor rekenen en wiskunde)

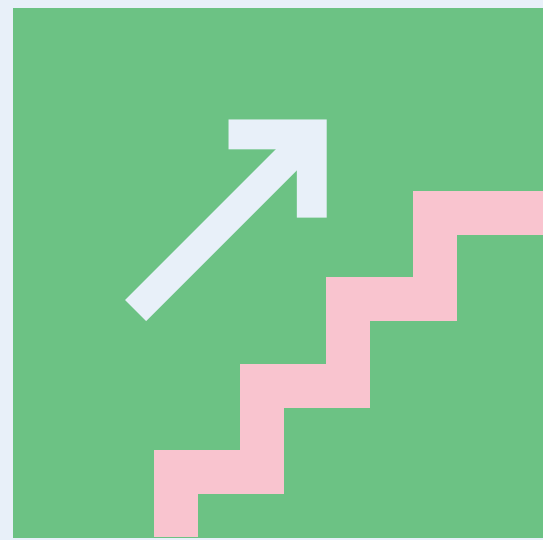
Het eerste voorbeeld is **High Dosage Tutoring (HDT)**. HDT is recentelijk zowel in het po als het vo geïmplementeerd in Rotterdam, Haarlem en Amsterdam als bijlesprogramma tijdens schooltijd voor rekenen/wiskunde. Deze interventie is bedoeld voor leerlingen in de bovenbouw van het po of de onderbouw van het vo en wordt uitgevoerd door een externe partij (The Bridge Learning Interventions. Voor meer informatie zie: <https://tbli.nl>).

Gedurende de HDT-interventie levert **een tutor dagelijks onder schooltijd één lesuur bijles-op-maat aan twee leerlingen**. De tutor en de twee leerlingen vormen hierbij het hele schooljaar één team. De interventie vindt onder schooltijd plaats in een vast klaslokaal, waardoor de leerling de school niet hoeft te verlaten. De tutorsessies hebben een vast stramien met vaste momenten van samenwerken en zelfstandig werken, waardoor de leerlingen weten wat er van ze verwacht wordt.

Rekenen en sociaal-emotionele vaardigheden

HDT wordt voornamelijk uitgevoerd met betrekking tot rekenen en wiskunde. De tutor volgt het leerproces van de leerling en gebruikt het vaste rekencurriculum om het materiaal te laten aansluiten op het niveau van de leerling. Hierbij wordt uitgegaan van referentieniveau 1F, omdat HDT is bedoeld voor leerlingen met een grote achterstand die het minimale rekenniveau niet halen. De tutor sluit aan bij het niveau van de individuele leerling. Er kan dus sprake van zijn dat twee leerlingen een verschillend niveau hebben en toch onder de verantwoordelijkheid van een tutor vallen.

HDT is naast een rekeninterventie ook een interventie op sociaal-emotioneel gebied. De tutor helpt bij het verbeteren van sociale vaardigheden, doorzettingsvermogen en laat de leerling inzien dat hij of zij vooruitgang boekt. Ook is er aandacht voor plannen, presteren en samenwerken en kunnen leerlingen bij de tutor terecht met sociaal-emotionele problemen. De zogenoemde Growth Mindset en zelfvertrouwen van de leerling staan centraal; de leer-

ling kan zich ontwikkelen met inzet van doorzettingsvermogen en een open houding. Op deze wijze wordt gewerkt aan de mogelijk lage verwachtingen die leerlingen van zichzelf hebben. Door te focussen op persoonlijke groei en ontwikkeling kunnen leerlingen doelen behalen die ze eerder niet voor mogelijk hielden.

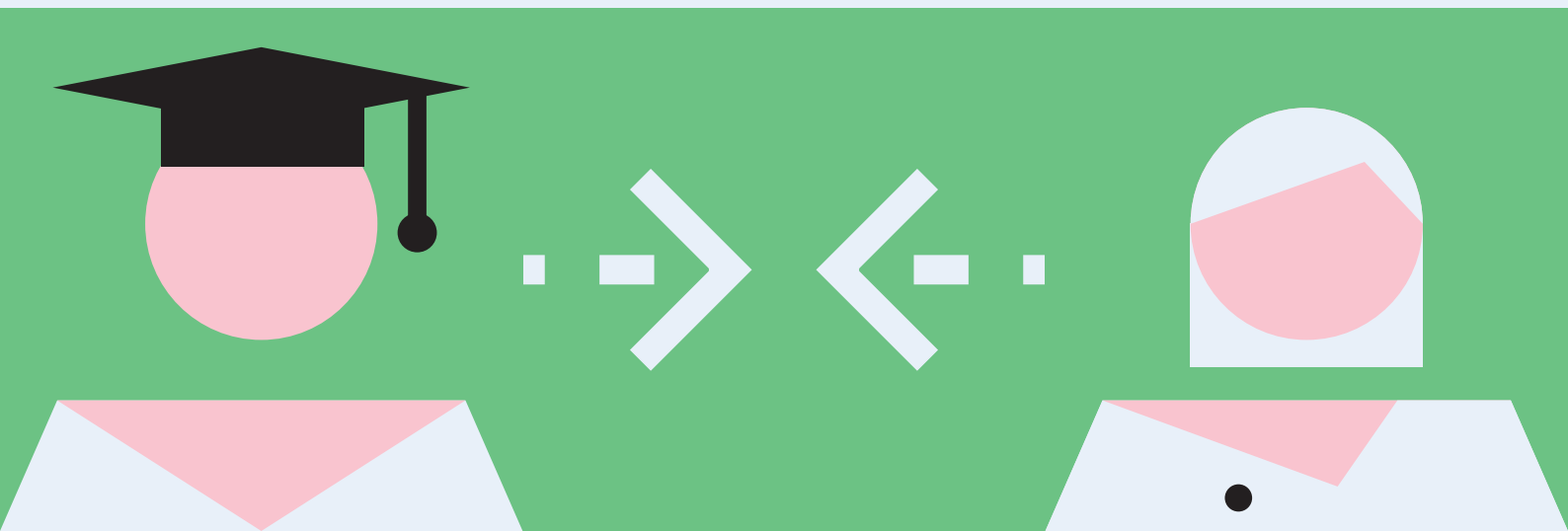
Training van tutoren

De tutoren zijn maatschappelijk betrokken afgestudeerden die gedurende (tenminste) één schooljaar tutoren. Zij ontvangen hiervoor een financiële vergoeding. Tutoren worden vooraf en tijdens het tutoren getraind in de didactische vaardigheden van HDT. Zij leren dan een tutorstijl, waarbij ze enerzijds een vertrouwensband met de leerling opbouwen, maar ook duidelijk en consequent zijn. Tijdens hun werk worden tutoren voortdurend gecoacht door de locatiecoördinator. Laatstgenoemde heeft een coördinerende rol en lost allerhande problemen op die zich gedurende het proces kunnen voordoen.

Betrokkenheid met school en ouders

Bij HDT is het belangrijk dat de tutoren en de coördinator van het programma binnen de school nauwe banden onderhoudt met het schoolpersoneel, zoals de intern begeleider en de leerkrachten. Dit contact leidt tot het bepalen van de combinatie van leerlingen en tutoren, maar gaat ook over de ontwikkeling van de leerlingen en de wijze waarop het oudercontact verloopt. Dit zorgt ervoor dat de leerling beter begeleid kan worden.

De tutoren hebben daarnaast wekelijks contact met de ouders/verzorgers. Tijdens de contactmomenten worden meerdere zaken besproken: rekenontwikkelingen, werkhouding, sociaal-emotionele ontwikkeling en leergedrag. Ook worden succesmomenten benadrukt. Ouderbetrokkenheid is een cruciaal onderdeel van de interventie.

2. REACH: 1-op-1 begeleiding gedurende lestijd met onderwijsassistenten (lezen en begrijpend lezen)

REACH is het tweede voorbeeld waarbij onderwijsassistenten na een training zelf intensieve bijles geven gedurende schooltijd om leesvaardigheden bij achterstandsleerlingen te verbeteren. Deze interventie is ontworpen voor leerlingen in de bovenbouw van het po. Het is ontwikkeld door onderzoekers van de University of York (zie voor meer informatie <https://educationendowmentfoundation.org.uk/projects-and-evaluation/projects/reach/> of <https://essl.leeds.ac.uk/education/dir-record/research-projects/1028/reach-primary>).

Het programma wordt uitgevoerd door getrainde **onderwijsassistenten die driemaal per week gedurende 35 minuten 1-op-1 lesgeven**. De interventie duurt 20 weken. De interventie vindt plaats onder schooltijd, waarbij leerlingen hun normale taallessen niet hoeven te missen. Het gaat dus om **een “dubbele dosis” taallessen**. Daarbij zijn de tijdstippen van de sessies wisselend waardoor niet herhaaldelijke dezelfde les wordt gemist.

Inzetten en training van onderwijsassistenten

De onderwijsassistenten fungeren als tutor. Hiervoor ontvangen zij eerst een voorbereidende training die vijf dagen duurt. Het trainingsprogramma bevat meerdere elementen, zoals vakinhoudelijke kennis (zoals decoderen, fonetica en vocabulaire), didactische vaardigheden en het inschatten van het niveau van de leerling. Ook ontvangen de tutores materiaal dat hen ondersteunt bij specifieke sessies en bij het lesgeven in het algemeen. Daarbij kunnen tutores tweewekelijks hun ervaringen delen om zo kennis te delen en hebben zij de altijd mogelijkheid om te sparren met ervaringsdeskundige van de voorafgaande trainingssessies.

Technisch lezen en begrijpend lezen

De interventie is erop gericht om technisch lezen en begrijpend lezen te verbeteren. Het programma omvat de volgende activiteiten:

1. leerlingen lezen boeken en fouten worden benoemd
 - » leerling leest hardop voor en de tutor houdt op een lijst bij waarin alle fouten worden bijgehouden.
 - » deze lijst vormt de basis voor hetgeen dat behandeld zal worden gedurende de sessie.

2. instructies over fonemisch bewustzijn (leerlingen leren om spraakklanken te identificeren en manipuleren).
3. instructies over lettergeluiden.
4. fonetische verbanden leggen – leerlingen passen kennis over spraakklanken en lettergeluiden toe om nieuwe woorden te herkennen en leerlingen spellen woorden om voorgenoemde kennis te versterken.

Een ander programma binnen hetzelfde project is meer gericht op begrijpend lezen en bevat metacognitieve strategieën (strategieën om een tekst te doorgronden), begrijpend lezen, conclusies trekken uit teksten, teksten schrijven en vocabulaire training. Beide REACH-programma's verschillen van inhoud maar zijn in opzet hetzelfde.

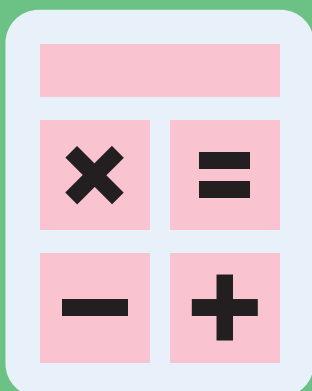
Betrokkenheid met school en ouders

Net als bij HDT is het belangrijk dat tutores (en dus de onderwijsassistenten) goed contact hebben met het andere onderwijspersoneel binnen de school. De groepsleerkracht zal in samenwerking met de intern begeleider bepalen welke leerlingen in aanmerking komen voor deze interventie, wat de frequentie is en wat het beste moment moment is om de interventie uit te voeren. Ook wordt bepaald gedurende welke reguliere lessen de interventie plaatsvindt en op welke wijze dit gebeurt. Ouders worden geïnformeerd over de interventie en er wordt om toestemming gevraagd voor deelname van de leerling.

Wat heb je hiervoor nodig?

Voor de implementatie van extra lessen zijn de volgende zaken nodig:

- **Tutores en financiële middelen voor de inzet van tutores:** Het inzetten van intensieve tutoring vergt de aanstelling van interne of externe tutores. Hiervoor zullen financiële middelen beschikbaar moeten zijn (zie ook hieronder: Wat zijn de kosten?). De totale kosten per leerling zijn uiteraard afhankelijk van het aantal leerlingen dat meedoet, maar hangen ook af van kosten die gemaakt worden, omdat onderwijsassistenten of ander onderwijspersoneel hun taken uit handen moeten geven. Zo zal er misschien een nieuwe onderwijsassistent moeten worden aangesteld.

- **Materiaal en financiële middelen voor de aanschaf van materiaal:** Ook zal er wellicht extra materiaal moeten worden aangekocht waardoor er extra materiële kosten gemaakt kunnen worden.
- **Samenwerking tutors en overig schoolpersoneel:** Ook vergen extra lessen een intensieve samenwerking met het overige schoolpersoneel. Zo moeten er roosters worden opgesteld en zal de ontwikkeling van de leerling op regelmatige basis moeten worden besproken. Naast de onderwijsassistenten zal het 'reguliere' schoolpersoneel dus ook tijd moeten vrijmaken voor deze interventies.
- **Ruimte in de school:** Het belangrijk dat de school zelf in ruimte voorziet voor de extra lessen. Op deze manier gaat er geen tijd verloren, blijft de leerling gefocust en vindt er makkelijker contact plaats tussen tutores en onderwijspersoneel. Hieraan kunnen ook facilitaire kosten verbonden zijn.
- **Flexibiliteit in het rooster:** Daarnaast moet het roostertechnisch mogelijk zijn om leerlingen tijdens schooltijd uit de klas te halen. Het is hierbij belangrijk om te overwegen welke reguliere lessen de leerlingen wel en niet kan missen.

Wie voert het uit?

- Tutoring kan worden uitgevoerd door een externe partij, of door de inzet van onderwijsassistenten. Wanneer mogelijk, kan dit ook uitgevoerd worden door een groepsleerkracht.
- De interventie vereist tijd van het onderwijspersoneel, omdat zij in meer of mindere mate bij de interventie betrokken zijn, door bijvoorbeeld overleg en afstemming met de tutores.

Hoe lang duurt de interventie?

Een half tot een heel schooljaar.

Waar moet je op letten?

- Sluit de lesmethode aan bij de behoefte van de leerling? Het is belangrijk dat de lesstof en de wijze van tutoring aansluiten bij de behoefte van de leerling. Dit vereist dat tutores vooraf getraind worden in zowel didactische als vakinhoudelijke vaardigheden. Bij HDT is er - door de relatie tussen leerlingen en tutor - bijvoorbeeld een sterke sociaal-emotionele component die de leerling meer zelfvertrouwen en doorzettingsvermogen geeft. In het geval van REACH wordt er een specifiek taalprogramma uitgerold om de vertraagde taalontwikkeling van de leerling te verbeteren.
- Is de tutor voldoende getraind? Het is belangrijk dat de tutores voldoende vakinhoudelijke en didactische handvatten hebben om de tutoring te kunnen uitvoeren.
- Wanneer plan je de tutoring? Tutoring kan ingezet worden tijdens of buiten de reguliere lestijden. Uit onderzoek blijkt dat tutoring het beste werkt wanneer dit onderdeel is van de reguliere schooldag. Motivatie en participatie van leerlingen kunnen namelijk lager zijn na reguliere schooltijd.

Welke uitkomsten kunnen we verwachten?

Op basis van wetenschappelijk experimenten kunnen we de volgende uitkomsten verwachten van het inzetten intensieve tutoring met HDT (De Ree et al., 2021; Paulle & De Ree, 2020), tutoring met onderwijsassistenten volgens het REACH programma (Sibieta, 2016) en tutoring in kleine groepjes (Education Endowment Foundation, 2018):

- HDT: 0.35 SD, of 4 maanden extra vooruitgang. Schatting op basis van Nederlands wetenschappelijk onderzoek bij Amsterdamse scholen. De interventies hebben bij deze onderzoeken een half jaar geduurd en het effect kan daarom bij een volledige duur (één schooljaar) anders zijn.
- REACH: 0.42 SD, of 5 maanden extra vooruitgang.
- Tutoring in kleine groepjes: 0.31 SD of gemiddeld 4 maanden extra vooruitgang.

Wat zijn de kosten?

De kosten per leerling verschillen per interventie en het aantal leerlingen dat tegelijkertijd van één tutor leskrijgt. In Nederland worden de kosten van bijvoorbeeld HDT bij deelname van 60 leerlingen geschat op €2.500 (2.5 uur per week) tot €5.000 (5

uur per week) per leerling. Bij REACH is het moeilijker om de kosten per leerling in te schatten. Het lesmateriaal per tutor en de training kosten respectievelijk ongeveer €600 en €3000. Hier zitten overigens niet de kosten bij die gemaakt worden omdat het bestaande onderwijspersoneel een deel van hun taken niet meer zal kunnen uitvoeren. Zo kan er bijvoorbeeld een nieuwe onderwijsassistent moeten worden aangesteld wat ook weer geld kost. De kosten van tutoring zijn per kind lager wanneer er in kleine groepjes van leerlingen gewerkt wordt.

Bronnen

De Ree, J., Maggioni, M. A., Paille, B., Rossignoli, D., & Walentek, D. (2021). High dosage tutoring in pre-vocational secondary education: Experimental evidence from Amsterdam. Working paper.

Education Endowment Foundation (2018). Small group tuition. EEF, UK

Paille, B., de Ree, J. (2020). Reken op Zuidoost. Universiteit van Amsterdam.

Sibieta, L. (2016). REACH: Evaluation report and executive summary. EEF, UK.

HDT programma: <https://tbli.nl>

REACH programma: <https://educationendowmentfoundation.org.uk/projects-and-evaluation/projects/reach/>